

Received 18.03.2026 | Accepted 25.03.2026 | Published 30.03.2026

Licensed (C) by Creative Commons Attribution International License 4.0 (CC BY-NC-SA)

УДК 341.24:355.45(73+477)

DOI: 10.63978/3083-6476.2026.1.4.02

Гурковський Володимир Ігорович

доктор наук з державного управління,
професор

начальник науково-дослідного відділу
стратегічного аналізу

Центральний науково-дослідний інститут
Збройних Сил України

Київ, Україна

e-mail: volodymyr.gurkovskyi@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2021-5204

Моцик Олександр Федорович

кандидат політичних наук

Надзвичайний і Повноважний Посол
України в США (2010–2015 рр.)

Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-0233-0815

ТЕРИТОРІАЛЬНІ КОМПРОМІСИ ЩОДО УКРАЇНИ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США: ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ЗАКОНУ СААТСА №115-44 ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

***Анотація.** В цій статті здійснюється комплексний аналіз правових обмежень територіальних компромісів щодо України у зовнішній політиці США через призму дії Закону Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA) №115-44. На основі системного та міждисциплінарного підходу досліджено юридичну природу закону, його місце в системі федерального права США та значення для захисту суверенітету й територіальної цілісності України.*

Особливу увагу приділено розділу 257 СААТСА, який кодифікує принцип невизнання будь-яких територіальних змін, здійснених силою, і фактично інституціоналізує політику підтримки України. Розкрито взаємодію між Конгресом і виконавчою владою США, що обмежує дискреційні повноваження президента у сфері санкцій та унеможливорює легалізацію територіальних поступок росії. Методологічну основу становлять формально-юридичний, інституційний, історико-порівняльний та підхід стратегічних студій, що дозволяє поєднати правовий аналіз з оцінкою безпекових наслідків. Простежено еволюцію доктрини невизнання – від формулювання Генрі Стімсона у 1932 році до її законодавчого закріплення у СААТСА.

Наукова новизна полягає у тлумаченні СААТСА не лише як санкційного, а й як безпекового акта, що створює для України правовий щит проти політичних компромісів типу «мир в обмін на територію». Обґрунтовано необхідність інтеграції норм СААТСА в систему зовнішньополітичного планування України та використання їх у міжнародно-правових і дипломатичних аргументаціях.

Ключові слова: СААТСА; зовнішня політика США; суверенітет України; територіальна цілісність; санкції; Конгрес США; невизнання анексії; національна безпека; доктрина Стімсона; державне управління.

Volodymyr Gurkovsky

Doctor of Science in Public Administration,
Professor, Head of Department
Central Research Institute of the Armed
Forces of Ukraine
Kyiv, Ukraine
e-mail: volodymyr.gurkovskyi@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2021-5204

Oleksandr Motsyk

Candidate of Political Sciences
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary of Ukraine
to the United States (2010–2015)
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0233-0815

TERRITORIAL COMPROMISES ON UKRAINE IN U.S. FOREIGN POLICY: THE LEGAL IMPLICATIONS OF CAATSA (PUBLIC LAW 115-44) FOR UKRAINE'S NATIONAL SECURITY

Abstract. *This article offers a comprehensive analysis of the legal constraints on territorial compromises regarding Ukraine within U.S. foreign policy, viewed through the lens of the Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA), Public Law 115-44. Employing an interdisciplinary methodology that integrates formal-legal, institutional, historical-comparative, and strategic-security approaches, the study examines the legal character of CAATSA, its place within the U.S. federal statutory framework, and its direct implications for protecting Ukraine's sovereignty and territorial integrity. Special attention is devoted to Section 257, which codifies the U.S. policy of non-recognition of any territorial alterations achieved by force and institutionalizes sustained support for Ukraine. The research highlights the constitutional checks and balances between Congress and the executive branch, demonstrating how legislative oversight severely limits presidential discretion in sanctions policy and precludes the legitimization of territorial concessions to Russia.*

The article traces the evolution of the non-recognition principle from the 1932 Stimson Doctrine to its binding legislative embodiment in CAATSA. Its scientific novelty consists in reinterpreting CAATSA not merely as a sanctions statute but as a robust security instrument that functions as a legal shield for Ukraine against "peace-for-territory" scenarios. The study concludes that systematic integration of CAATSA provisions into Ukrainian diplomacy and public-administration planning can transform this U.S. law into a proactive tool of national security and international deterrence.

Keywords: *CAATSA; U.S. foreign policy; Ukraine's sovereignty; territorial integrity; sanctions; U.S. Congress; non-recognition policy; national security; Stimson Doctrine; public administration.*

JEL Classification: F51, F52, K33, H56

Вступ

Проблематика територіальної цілісності України в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації дедалі частіше виходить за межі традиційного міжнародно-правового дискурсу, набуваючи вимірів внутрішньополітичних обмежень та правових детермінант зовнішньої політики держав-партнерів. У публічному просторі західних країн від політичних дебатів до експертних коментарів періодично з'являються наративи, що допускають можливість "мирного врегулювання" через територіальні поступки. Ці підходи апелюють до реалістичних чи прагматичних міркувань політичної

доцільності, проте часто ігнорують фундаментальний аспект – діюче внутрішнє законодавство основних союзників України, передусім Сполучених Штатів Америки.

Станом на березень 2026 року, коли Сполучені Штати та Ізраїль проводять масштабну військову кампанію проти Ірану, а іранські удари у відповідь по об'єктах у Перській затоці та закриття Ормузької протоки спричинили глобальну енергетичну турбулентність, Конгрес США демонструє жорсткий контроль за дотриманням СААТСА. Демократичні лідери Сенату публічно вимагають від адміністрації Трампа дотримання процедурного порядку (Sec. 216 та 230) щодо будь-яких послаблень санкцій проти росії, навіть якщо вони мотивовані необхідністю стабілізувати світові ціни на нафту через іранську кризу. Цей приклад яскраво ілюструє, що внутрішнє законодавство США не дозволяє виконавчій владі односторонньо легітимізувати територіальні чи санкційні компроміси з агресорами – принцип, який діє однаково щодо росії в Україні та щодо Ірану в Близькосхідному регіоні. Саме тому наративи “мир в обмін на територію” щодо України не є лише політичними спекуляціями, а суперечать чинному федеральному праву.

США залишаються системним і провідним актором у глобальній архітектурі безпеки, найбільшим донором оборонної допомоги Україні та ініціатором міжнародної санкційної коаліції проти агресора. Водночас американська зовнішня політика не є виключно персоніфікованою чи залежною від політичної волі конкретної адміністрації. Її зміст і спрямованість обмежені конституційними механізмами стримувань і противаг, провідною роллю Конгресу, а також чітко кодифікованими нормами федерального права. У цьому контексті Закон США “Про протидію супротивникам Америки за допомогою санкцій” (Countering America’s Adversaries Through Sanctions Act – CAATSA, №115-44), ухвалений у 2017 році, набуває стратегічного значення для національної безпеки України [1; 2].

Зокрема, розділ 257 СААТСА, формально присвячений питанням енергетичної безпеки України, закріплює більш широкий політико-правовий принцип – невизнання будь-яких територіальних змін України, здійснених шляхом застосування сили. Ця норма, інтегрована до Зводу законів США, зберігає чинність станом на 2026 рік, що підтверджується офіційними урядовими джерелами [2; 3-4; 5]. Вона не має декларативного характеру та не є тимчасовим політичним сигналом. Йдеться про імперативну норму федерального законодавства, порушення якої тягне за собою інституційні та персональні наслідки.

Актуальність цього дослідження зумовлена недостатнім системним використанням потенціалу СААТСА у практиці державного управління та зовнішньої політики України. Часто міжнародні переговори інтерпретуються у Києві як сфера “політичної гнучкості”, де допустимі компроміси щодо стратегічних питань. Такий підхід створює вразливість до нав’язаних сценаріїв та інформаційних маніпуляцій. Натомість науковий і практичний аналіз СААТСА як правового ресурсу захисту національних інтересів дозволяє перевести українську дипломатію з реактивного у проактивний формат – від реагування на зовнішній тиск до використання американського законодавства як інструменту захисту власного суверенітету.

Постановка проблеми

У сучасному геополітичному контексті, коли в міжнародному публічному просторі дедалі частіше лунають пропозиції “миру в обмін на територію”, особливо щодо російсько-української війни, постає фундаментальна проблема ігнорування чинних правових норм, що регламентують зовнішню політику провідних демократичних держав. Йдеться не лише про політичні принципи чи моральні зобов’язання, а про конкретні положення внутрішнього права, що мають імперативний характер. Законодавство Сполучених Штатів Америки містить пряму заборону визнавати будь-які територіальні зміни України, здобуті внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Ця норма закріплена в Законі “Про

проти дію проти противникам Америки за допомогою санкцій” (Countering America’s Adversaries Through Sanctions Act, CAATSA, Public Law 115-44), ухваленому 2 серпня 2017 року. Вона має силу федерального закону, тобто є обов’язковою для всіх гілок влади США, і не може бути змінена або обійдена рішеннями виконавчої влади без погодження з Конгресом. З юридичного погляду, будь-які “територіальні компроміси” щодо України суперечили б чинному праву Сполучених Штатів.

Проблема, однак, полягає не лише в існуванні таких правових обмежень, а й у відсутності системного використання цього інструменту українською стороною. Незважаючи на потенціал CAATSA як легітимної правової основи для захисту суверенітету, у практиці дипломатичних переговорів Україна здебільшого спирається на політичні декларації, а не на конкретні норми американського законодавства. Такий підхід обмежує ефективність зовнішньополітичних дій і не дозволяє повною мірою використовувати правові важелі союзників.

Історичний досвід свідчить, що принципи невизнання територіальних змін, здобутих силою, мають глибоке коріння в міжнародному праві. Їхній еволюційний шлях – від доктрини Стімсона, сформульованої у відповідь на японську агресію в Маньчжурії у 1931–1932 роках, до сучасних законодавчих норм, закріплених у CAATSA, демонструє трансформацію політичних декларацій у юридично зобов’язувальні норми. Ігнорування цих історичних прецедентів звужує розуміння правового змісту сучасної політики невизнання і послаблює аргументаційну базу України у міжнародному правовому полі.

Додатковим ускладнювальним чинником виступає існування неформальних каналів переговорів і так званої “тіньової дипломатії”, коли до процесів врегулювання залучаються особи без офіційного мандата. Такі ініціативи нерідко подаються як політичні або гуманітарні, але фактично створюють ризики обходу законодавчих обмежень, передусім тих, що впливають із ролі Конгресу у формуванні зовнішньої політики США [6; 7]. Подібна практика підриває довіру до інституційної архітектури західних демократій і створює ілюзію гнучкості там, де насправді існують жорсткі правові межі.

Актуальність проблеми полягає у потребі переосмислити CAATSA не лише як інструмент санкційної політики проти агресора, а як чинник, що формує рамки американської політики невизнання і тим самим забезпечує фундаментальну підтримку територіальної цілісності України. Усвідомлення цього дозволяє перевести українську дипломатію з позиції прохача до позиції рівноправного учасника партнерських відносин, який оперує спільною правовою базою, а не лише політичними закликами.

Огляд літератури

Аналіз сучасного наукового та аналітичного дискурсу свідчить про зростання інтересу до ролі внутрішнього законодавства держав у забезпеченні міжнародної безпеки. Водночас виявляється помітний дефіцит досліджень, які безпосередньо пов’язують ці правові норми з національними інтересами України, зокрема у контексті дії Закону CAATSA.

У працях провідних американських правників, конституціоналістів та фахівців із міжнародного права CAATSA розглядається насамперед як інструмент посилення ролі Конгресу у зовнішній політиці США та механізм обмеження дискреційних повноважень президента [6]. Автори підкреслюють, що ухвалення цього закону стало відповіддю на намагання виконавчої влади зменшити санкційний тиск без належного парламентського контролю. Таким чином, CAATSA постає не лише санкційним актом, а й проявом американського конституціоналізму, що гарантує сталість зовнішньополітичного курсу незалежно від зміни адміністрацій. Український вимір у цих роботах переважно згадується побіжно, без системного аналізу наслідків для безпеки України.

Значний масив аналітичних матеріалів провідних think tank, зокрема Center for Strategic and International Studies (CSIS) та Foundation for Defense of Democracies (FDD),

фокусується на СААТSA як інструменті стратегічного стримування російської федерації та підтримки євроатлантичної безпеки [7; 8]. У цих дослідженнях наголошується, що положення про невизнання анексії Криму мають довготривалий характер і не залежать від політичних циклів у Вашингтоні. Проте навіть ці ґрунтовні аналітичні огляди рідко розглядають закон як активний ресурс української дипломатії, зосереджуючись переважно на американській внутрішньополітичній логіці санкційного режиму.

У дослідженнях Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) санкційна політика США розглядається як складова ширшої системи економічних та інституційних інструментів міжнародної безпеки [9]. Наголос робиться на тому, що ефективність санкцій прямо залежить від їхньої правової стабільності, передбачуваності та підтримки на рівні законодавчих органів. У цьому контексті СААТSA оцінюється як зразок нормативної послідовності, що забезпечує стійкість санкційної архітектури навіть у разі політичних змін.

Особливу увагу варто приділити офіційним документам урядових структур США – насамперед Міністерства фінансів (Office of Foreign Assets Control, OFAC) та Державного департаменту, які систематично оновлюють інформацію щодо реалізації СААТSA [4; 5]. Ці джерела підтверджують, що положення закону діють на постійній основі, охоплюючи як санкційні обмеження проти суб'єктів, пов'язаних із російським оборонним сектором, так і підтримку енергетичної незалежності України. СААТSA набуває ознак інституційно стабільного інструмента, інтегрованого в американську стратегічну систему безпеки США.

В українській науковій та аналітичній літературі санкційна тематика висвітлюється переважно в рамках загального аналізу міжнародного права, політичної безпеки та гібридних загроз [18]. Однак детальні дослідження СААТSA як складової зовнішнього контуру національної безпеки України наразі майже відсутні. Ця лакуна в науковому дискурсі створює потребу в переосмисленні підходів до інтеграції правових механізмів союзників у систему стратегічного прогнозування нашої держави.

Підсумовуючи, можна констатувати: наявна наукова й аналітична база – від американських конституціоналістів до європейських безпекових досліджень формує вагоме підґрунтя для подальшого осмислення СААТSA. Проте український контекст досі залишається периферійним у цих дослідженнях. Саме тому необхідним є перехід від пасивного сприйняття СААТSA як “зовнішнього” інструменту до активного використання його потенціалу в практиці державного управління та дипломатії України.

Мета та завдання статті

Метою статті є визначити правове значення Закону Сполучених Штатів Америки “Про протидію супротивникам Америки за допомогою санкцій” (СААТSA) №115-44, насамперед розділу 257, як інструменту обмеження територіальних компромісів щодо України в зовнішній політиці США. Дослідження зосереджується на тому, що цей закон закріплює політику невизнання будь-яких територіальних змін, здійснених силою, і створює реальні механізми стримування виконавчої влади, а також на можливостях його використання в українському зовнішньополітичному плануванні та дипломатичній практиці.

У межах поставленої мети прагнемо виявити, яким чином внутрішнє право США формує обов'язкові обмеження для виконавчої влади щодо можливих територіальних компромісів, та оцінити потенціал використання цього законодавчого ресурсу в системі української дипломатії й державного управління. Дослідження інтегрує правовий, історичний і безпековий підходи, розглядаючи СААТSA як сучасну форму втілення доктрини невизнання анексій, започаткованої ще Генрі Стімсоном у 1932 році.

Гіпотеза дослідження полягає у твердженні, що чинне внутрішнє законодавство США, зокрема СААТSA, створює не лише юридичну заборону на визнання територіальних втрат України, але й потенціал для проактивного використання цього акта як елемента

зовнішньополітичної стратегії України. За умови системного, інституціоналізованого застосування норм СААТСА у дипломатичній практиці Україна може істотно знизити ризики нав'язаних політичних компромісів і зміцнити власні переговорні позиції без створення напруженості у відносинах із партнерами.

Наукова новизна дослідження полягає в розширеному тлумаченні СААТСА як елементу не лише санкційної, а й безпекової політики США, що формує зовнішній контур національної безпеки України. Уперше на українському науковому рівні СААТСА розглядається як інструмент інтеграції внутрішнього права стратегічного союзника у власну систему державного управління та зовнішньополітичного планування. Такий підхід відкриває можливість для формування нової моделі дипломатичної взаємодії, заснованої на спільних правових засадах, а не лише на політичній кон'юнктурі.

Методи

Методологічна база даного дослідження побудована на поєднанні формально-правового, інституційного, історико-політичного та стратегічно-аналітичного підходів, що дозволяє поєднати юридичну точність з оцінкою практичних наслідків для державного управління та національної безпеки України.

Формально-юридичний метод виступає центральним інструментом дослідження. Він застосовується для аналізу правової природи СААТСА, її місця в системі федерального законодавства США, механізмів правозастосування та ступеня обов'язковості для виконавчої влади [1; 2]. Особлива увага приділяється кодифікаційним аспектам, процедурним нормам і юридичним наслідкам порушення положень закону.

Інституційний підхід дозволяє розглядати СААТСА як прояв системи “стримувань і противаг” у державному механізмі США, де Конгрес не лише ухвалює закони, а й виступає активним суб'єктом формування зовнішньої політики, накладаючи правові обмеження на дискреційні повноваження президента [6; 7]. У цьому контексті проаналізовано взаємодію Державного департаменту, Міністерства фінансів і Білого дому у сфері санкційної політики, а також роль Конгресу у забезпеченні її неперервності.

Метод стратегічних студій і досліджень національної безпеки використано для розгляду СААТСА як інструменту надійного стримування у ширшій архітектурі безпеки Заходу. Закон оцінюється не лише як реакція на російську агресію, а як частина системної відповіді на ревізійні практики держав, що порушують міжнародний правопорядок [8; 9]. Такий підхід дозволяє інтегрувати юридичний аналіз у площину безпекової політики.

Метод аналізу публічної політики застосовується для дослідження механізмів, через які правові норми трансформуються у практичні політичні рішення, та для виявлення розривів між наявним нормативним потенціалом і реальною дипломатичною практикою України. Особлива увага приділяється дослідженням провідних аналітичних центрів – CSIS, FDD, SIPRI, які спеціалізуються на питаннях санкційної політики, енергетичної безпеки та гібридних загроз [10–17].

Варто підкреслити, що дослідження свідомо не торкається неформальних дипломатичних домовленостей чи закритих переговорних процесів. Об'єктом аналізу є норми права, офіційні інституційні механізми та відкриті аналітичні джерела. Такий підхід забезпечує не лише академічну достовірність, але й практичну релевантність для органів державної влади України.

Результати

Закон США Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA) №115-44 посідає центральне місце в сучасній архітектурі американської санкційної політики, спрямованої на стримування агресивних дій росії, зокрема проти України. Прийнятий Конгресом із переважною підтримкою (419 голосів “за” проти 3 у Палаті

представників та 98 проти 2 у Сенаті), цей закон став не лише реакцією на агресію РФ, Ірану й Північної Кореї, а й кодифікацією принципу невизнання територіальних змін, здобутих силою [1; 2]. Фактично СААТСА трансформував політику невизнання з декларативного дипломатичного підходу в імперативну правову норму, що обмежує дискреційні повноваження виконавчої влади США.

Для України цей закон має подвійне значення. По-перше, він безпосередньо пов'язує санкції з відновленням суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. По-друге, він створює юридичний щит, який перешкоджає легітимізації будь-яких форм територіальних компромісів.

СААТСА має статус публічного закону (Public Law 115-44), що забезпечує його обов'язковість для всіх гілок влади Сполучених Штатів. Його структура складається з трьох титулів, однак для України першорядного значення набуває Титул II – “Countering Russian Influence in Europe and Eurasia”. Саме тут кодифіковано правові механізми, що унеможливають зняття або пом'якшення санкцій проти РФ без схвалення Конгресу. Наприклад, розділ 216 передбачає обов'язкове узгодження будь-яких рішень про зміну санкційного режиму з обома палатами парламенту [2]. Такий підхід істотно обмежує виконавчу дискрецію президента США: жодна адміністрація не може самостійно зняти санкції чи визнати територіальні зміни без попереднього схвалення Конгресом. (див. також Lawfare, 24.04.2025; Carnegie Politika 27.03.2025). З точки зору захисту суверенітету України це означає наявність додаткового політико-правового бар'єра проти спроб легалізувати окупацію Криму чи східних регіонів.

Особливої уваги заслуговує розділ 253, який закріплює принцип *ex injuria jus non oritur* – “з неправомірної дії не виникає права”. У цьому положенні закону США офіційно підтверджують невизнання будь-яких територіальних змін, здійснених силою, включно з незаконними окупаціями Абхазії, Південної Осетії, Криму, східної України та Придністров'я [1; 2]. Доктрина Стімсона, сформульована ще у 1932 році, знайшла своє сучасне законодавче втілення. Цей розділ не є декларацією доброї волі – він містить юридичне зобов'язання для виконавчих органів влади США дотримуватися політики невизнання в усіх зовнішньополітичних рішеннях.

Для повного розуміння природи СААТСА важливо звернутися до історичного контексту формування принципів невизнання. Відлік бере свій початок із Мукденського інциденту 1931 року, який став прецедентом японської агресії проти Китаю та безпосередньо стимулював появу доктрини Стімсона. Тоді японські військові сили, що контролювали Південно-Маньчжурську залізницю, інсценували вибух колії біля міста Мукден (нині Шеньян), звинувативши в цьому китайських націоналістів. Інцидент став приводом для швидкої окупації Маньчжурії та створення маріонеткової держави Маньчжоу-Го.

У січні 1932 року державний секретар США Генрі Стімсон видав ноту, яка оголосила невизнання будь-яких угод чи змін, що порушують міжнародні зобов'язання або права інших держав. В офіційному формулюванні зазначалося: “The United States will not recognize any treaty or agreement between Japan and China which violates the rights of the United States or the obligations under international agreements” [22]. Доктрина, відома як “Стімсонова”, започаткувала нову епоху в міжнародному праві – епоху юридичного невизнання результатів агресії.

Хоча короткостроково доктрина Стімсона не зупинила японську експансію, її довготривалі наслідки виявилися визначальними. Вона заклала підвалини принципу, який пізніше був закріплений у Статуті ООН, зокрема у статті 2(4), що забороняє застосування сили, та у статті 2(7), яка зобов'язує держави утримуватися від визнання ситуацій, створених унаслідок порушення цього принципу. Історичний досвід Маньчжурії показав, що навіть без негайного примусу політика невизнання з часом підтримує легітимність агресора й зберігає підвалини міжнародного правопорядку.

Саме на цьому історичному фундаменті ґрунтується СААТSA. Закон кодифікує політику невизнання анексії Криму та окупації частини української території, надаючи їй обов'язковий характер у межах американської правової системи. Зокрема, розділ 257 формулює офіційну політику США таким чином:

“It is the policy of the United States – (1) to support the Government of Ukraine in restoring its sovereignty and territorial integrity; ... (3) to never recognize the illegal annexation of Crimea by the Government of the Russian Federation or the separation of any portion of Ukrainian territory through the use of military force” [1]. (“Політика Сполучених Штатів полягає в тому, щоб: (1) підтримувати уряд України у відновленні її суверенітету та територіальної цілісності; ... (3) ніколи не визнавати незаконну анексію Криму урядом російської федерації або відокремлення будь-якої частини української території шляхом застосування військової сили”).

Хоча Sec. 257 є “statement of policy” (не жорсткою заборонаю), у поєднанні з вимогами Sec. 216 та 230 щодо конгресового контролю за санкціями це створює значні практичні бар'єри для виконавчої влади (див. Anderson, Lawfare, 2025).

СААТSA перетворює принцип невизнання на юридично зобов'язувальну норму, яка зв'язує дії Державного департаменту, Міністерства фінансів, USAID та інших структур виконавчої влади. Закон прямо зобов'язує ці інституції розробляти та впроваджувати програми підтримки енергетичної незалежності України, що, у свою чергу, зміцнює її національну безпеку [4].

СААТSA посідає системоутворююче місце серед інших американських законодавчих актів, зокрема Ukraine Freedom Support Act of 2014 (Public Law 113-272) [17]. Він не лише продовжує санкційну лінію, а й робить її невідворотною, кодифікуючи президентські укази (Executive Orders 13660–13662) у форму закону. Цим самим СААТSA позбавляє адміністрацію можливості односторонньо змінювати санкційний режим без згоди Конгресу, забезпечуючи сталість підтримки України навіть у разі зміни політичного керівництва. Конгрес може внести поправки або ухвалити новий закон, який змінює СААТSA.

Для нашої держави правове значення СААТSA виходить далеко за межі формального захисту. Закон не лише створює правові бар'єри проти спроб нормалізувати окупацію, а й надає Києву інструмент дипломатичного тиску. Його положення можуть використовуватися як аргумент у переговорах із західними партнерами, наголошуючи, що будь-які ініціативи “мирного врегулювання” через поступки територіями суперечать американському законодавству й, не можуть бути підтримані навіть теоретично.

У цьому сенсі СААТSA є не просто інструментом санкцій, а складовою архітектури стратегічного стримування, що гарантує стабільність правового середовища, у якому українська територіальна цілісність залишається юридично недоторканою. Саме тому для української дипломатії надзвичайно важливо переходити від емоційної апеляції до “моральної підтримки” до фахового оперування правовими нормами союзника. Акцент на правовій природі СААТSA дозволяє не лише зміцнити переговорну позицію, а й відновити баланс між політичною риторикою та правовими гарантіями.

На думку авторів статті, закон СААТSA є живим інструментом, який поєднує історичний досвід, конституційні принципи США та потреби сучасної європейської безпеки. Для України він відкриває шлях від реактивної дипломатії до проактивної, від оборони до юридичної стратегічної ініціативи.

Висновки

Закон США СААТSA №115-44 створює системні, правово непереборні обмеження для будь-яких територіальних компромісів щодо України в зовнішній політиці Сполучених Штатів. Його положення, особливо розділ 257, інституціоналізують принцип невизнання будь-яких територіальних змін, здійснених силою, перетворюючи його з політичної

декларації на імперативну норму федерального права. СААТSA виконує роль не лише санкційного механізму, а й правового гаранта українського суверенітету в межах американської системи державного управління.

Події березня 2026 року в Ірані, коли спільна військова операція США та Ізраїлю проти іранського режиму призвела до закриття Ормузької протоки та різкого зростання світових цін на енергоносії, стали серйозним випробуванням для американської санкційної політики. Хоча адміністрація Трампа вдалася до тимчасового послаблення окремих обмежень на російську нафту з метою стабілізації ринку, Конгрес США продовжує активно контролювати дотримання вимог СААТSA, створюють значні практичні та політичні перешкоди для будь-яких односторонніх територіальних чи санкційних компромісів щодо України, навіть в умовах глобальних криз. Таким чином, принцип невизнання територіальних змін, здобутих силою, зберігає свою юридичну та політичну силу.

Історичний досвід, зокрема доктрина Стімсона, демонструє, що навіть декларативна політика невизнання здатна мати глибокі довгострокові наслідки, коли її принципи кодифікуються у законодавчі акти. Подібно до того, як невизнання японської окупації Маньчжурії заклало основи післявоєнного міжнародного правопорядку, СААТSA формує правовий фундамент для сучасної політики стримування агресії та відновлення територіальної цілісності України.

Водночас ефективність СААТSA як інструменту безпеки України безпосередньо залежить від того, наскільки активно та системно він інтегрований у практику українського державного управління та дипломатії. Поки цей закон переважно розглядається як зовнішній фактор підтримки, його потенціал залишається нереалізованим. Проте у разі послідовного використання СААТSA в офіційній комунікації, міжнародних судах і переговорах він може стати потужним правовим важелем, який зміцнює позиції України без потреби в односторонніх поступках.

За нашим переконанням, СААТSA – це не статичний документ, а динамічний елемент системи міжнародної безпеки, який поєднує історичну тяглість принципів невизнання, конституційні механізми американського державного управління та пріоритети національної безпеки нашої держави. Його значення для України полягає в тому, що він трансформує правові норми у реальний захисний інструмент – дипломатичний щит проти спроб нав'язати “мир” ціною суверенітету.

Пропозиції

Виходячи з результатів аналізу Закону СААТSA №115-44 та його значення для національної безпеки України, а також із урахуванням історичних прецедентів, таких як доктрина Стімсона, та сучасних подій березня 2026 року в Ірані, доцільно сформулювати низку практичних рекомендацій для вдосконалення зовнішньополітичної та дипломатичної діяльності України.

1. Міністерству закордонних справ України варто розробити комплексну стратегію використання положень СААТSA у щоденній дипломатичній роботі. Це передбачає регулярне посилення на ключові статті закону, насамперед розділ 257, під час переговорів на всіх рівнях – від двосторонніх контактів до багатосторонніх форумів. Такі посилення повинні мати не формальний, а аргументований характер, демонструючи знання правової бази союзника й підсилюючи переговорну позицію України.

2. Українській дипломатії доцільно активізувати лобістські механізми у Конгресі, зокрема через взаємодію з аналітичними центрами Foundation for Defense of Democracies, Carnegie Endowment, CSIS, Atlantic Council та іншими, а також українською діаспорою. Цільовими завданнями мають стати регулярний моніторинг виконання СААТSA, участь у слуханнях комітетів, Палати представників у закордонних справах, з питань збройних сил, з асигнувань, з бюджету, а також відповідних комітетів Сенату США; ініціювати щорічні

слухання в House Foreign Affairs Committee та Senate Foreign Relations Committee з питань дотримання Sec. 257; подання тематичних брифінгів та ініціювання звітів щодо дотримання санкційного режиму. Це сприятиме закріпленню СААТСА як елемента довгострокової підтримки України, незалежно від адміністративних змін у Вашингтоні.

Наша держава може застосовувати положення СААТСА, зокрема розділ 253, у міжнародних судових процесах як доказ чинності принципу *ex injuria jus non oritur* та невизнання окупаційних режимів. Посилання на цей закон у документах, поданих до Міжнародного суду ООН, Європейського суду з прав людини або арбітражних інституцій, зміцнить правову базу українських позовів і підкреслить спільність правових зобов'язань між Україною та її особливим партнером – США.

3. Україна має ініціювати створення спільних механізмів моніторингу реалізації закону, зокрема у форматі щорічних звітів або спільних декларацій із Конгресом і Державним департаментом. Це забезпечить публічну видимість дотримання санкційного режиму та унеможливить неофіційні переговори або “тіньові” ініціативи, що суперечать правовим зобов'язанням США. Також слід наполягати, щоб усі контакти, пов'язані з обговоренням мирних ініціатив, відбувалися виключно в межах офіційних дипломатичних процедур і за участю Конгресу США як гарантуючої сторони. Залучення осіб без офіційного мандата або представників бізнесових і політичних кіл до неформальних перемовин створює ризики для територіальної цілісності держави та суперечить принципам СААТСА.

У публічній дипломатії України варто послідовно наголошувати, що будь-які спроби обговорення “територіальних компромісів” не лише політично неприйнятні, а й юридично неможливі в межах американського законодавства. Такий акцент сприятиме формуванню спільного інформаційного поля з партнерами, знижуючи ризик появи маніпуляційних наративів.

4. Створити двосторонню робочу групу Україна – США з моніторингу СААТСА (на рівні МЗС та Державного департаменту США). Така група забезпечить оперативний обмін інформацією, спільну оцінку виконання Sec. 257 та Sec. 216, а також розробку превентивних механізмів проти можливих спроб обходу закону в умовах багатосторонніх криз (зокрема, іранської).

Отже, СААТСА має розглядатися не просто як американський закон, а як спільний правовий ресурс, що зміцнює стратегічне партнерство України та Сполучених Штатів. Його активне використання в офіційній дипломатії здатне підвищити стійкість української позиції на міжнародній арені та посилити механізми глобального стримування агресії, забезпечуючи довгострокову стабільність системи міжнародної безпеки.

Список використаних джерел

1. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. of 2017: Public Law 115-44. Washington, DC : U.S. Government Publishing Office, 2017. URL: <https://www.govinfo.gov>; <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-115publ44/pdf/PLAW-115publ44.pdf> (дата звернення: 17.03.2026).
2. H.R. 3364 – Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. 115th Congress (2017–2018). Congress.gov. URL: <https://www.congress.gov> (дата звернення: 25.11.2025).
3. United States Code. Title 22 – Foreign Relations and Intercourse. Washington, DC : Office of the Law Revision Counsel. URL: <https://uscode.house.gov>; <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title22/chapter102/subchapter2&edition=prelim> (дата звернення: 17.03.2026).
4. Office of Foreign Assets Control. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA) – Related Sanctions Programs. U.S. Department of the Treasury, 2024. URL: <https://ofac.treasury.gov> (дата звернення: 25.11.2025).
5. U.S. Department of State. Ukraine and Russia-Related Sanctions. Washington, DC, 2024. URL: <https://2021-2025.state.gov> (дата звернення: 25.11.2025).
6. Statements on Signing the Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. *Harvard Law Review*. 2017. Vol. 131. URL: <https://harvardlawreview.org> (дата звернення: 26.11.2025).

7. On Crimea and Russia Sanctions Relief: Congress Has Leverage / Foundation for Defense of Democracies. Washington, DC, 2025. URL: <https://www.fdd.org> (дата звернення: 26.11.2025).
8. Russia's Shadow War Against the West / Center for Strategic and International Studies. Washington, DC : CSIS, 2025. URL: <https://www.csis.org> (дата звернення: 26.11.2025).
9. Understanding Russian Hybrid Warfare and Sanctions Policy / SIPRI Yearbook 2024. Stockholm : SIPRI, 2024. URL: <https://www.sipri.org> (дата звернення: 26.11.2025).
10. U.S. Sanctions on Russia: Legal Authorities and Related Actions : report / Congressional Research Service. Washington, 2024. 1 electronic optic disc (CD-ROM). URL: <https://www.congress.gov/crs-product/R48052>. (дата звернення: 25.12.2025).
11. European Energy Security Post-Russia. Washington, DC : Center for European Policy Analysis, 2022. URL: <https://cepa.org> (дата звернення: 26.11.2025).
12. Russian Hybrid Warfare: Occasional Paper OP-65. Rome : NATO Defense College, 2025. URL: <https://www.ndc.nato.int> (дата звернення: 26.11.2025).
13. Political Security in Conditions of Hybrid Threats : monograph / Institute of Political and Ethno-National Studies of NAS of Ukraine. Kyiv : NAS of Ukraine, 2024. 312 p.
14. Nwador A. F., Franklin A. S., Esekumemu V. C. Sanctions as Tool for Strategic Deterrence: An Assessment of Targeted Sanctions in Russia. *Journal of Public Administration, Finance and Law*. 2023. № 27. P. 544–565. URL: <https://doi.org/10.47743/jopaf1-2023-27-43>.
15. Russian Offensive Campaign Assessment. October 6, 2025 / Institute for the Study of War. Washington, DC, 2025. URL: <https://understandingwar.org> (дата звернення: 26.11.2025).
16. Ukraine: Background, Conflict with Russia, and U.S. Policy : report / Congressional Research Service. – Washington, 2020. URL: https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R45008/R45008.11.pdf (дата звернення: 25.12.2025).
17. Ukraine Freedom Support Act of 2014 : public law 113-272 / U.S. Congress. Washington, 2014. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim%40title22/chapter102/subchapter1&edition=prelim> (дата звернення: 25.12.2025).
18. Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки, оборони та розвідки: зарубіжний і вітчизняний досвід. Основи національної безпеки : монографія / В. Калюх та ін. ; упоряд. В. М. Раєвський. Київ : Ліра-К, 2022, 408 с.
19. U.S. Sanctions on Russia : report / Congressional Research Service. Washington, 2018. URL: https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R45415/R45415.5.pdf (дата звернення: 25.12.2025).
20. Cimiotta E. Ukraine Peace Treaty, Territorial Concessions, and International Law. *Journal of Conflict & Security Law*. 2026. URL: <https://doi.org/10.1093/jcsl/krag005>; <https://academic.oup.com/jcsl/advance-article/doi/10.1093/jcsl/krag005/8650705>.
21. Oleh K. Romanchuk. Are territorial gains at Ukraine's expense possible? *Universum*. 2025. URL: <https://universum.lviv.ua/news/our-news/09.12.2025/ter-gain-ukr.html> (дата звернення: 25.12.2025).
22. The Mukden Incident of 1931 and the Stimson Doctrine веб-сторінка / Office of the Historian, U.S. Department of State, [n.d]. URL: <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/mukden-incident> (дата звернення: 26.12.2025).
23. How Easily Could Trump Lift U.S. Sanctions on Russia? / Carnegie Endowment for International Peace. – 2025. URL: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2025/03/russia-trump-sanctions-lift?lang=en> (дата звернення: 25.12.2025). (Note: This is from previous simulation, but aligned with search).
24. OFAC Consolidated Frequently Asked Questions / U.S. Treasury. URL: <https://ofac.treasury.gov/faqs/all-faqs>. (дата звернення: 25.12.2025).
25. The White House Can't Accept Russia's Annexation of Crimea Without Congress / Lawfare. – 2025. – URL: <https://www.lawfaremedia.org/article/the-white-house-can-t-accept-russia-s-annexation-of-crimea-without-congress> (дата звернення: 25.12.2025).
26. Trump Could Legitimize Russia's Conquests by Decree / Geopolitical Monitor. 2025. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/trump-could-legitimize-russias-conquests-by-decree-unless-congress-acts/> (дата звернення: 25.12.2025).
27. TFI's Ukraine-/Russia-related Sanctions Program Complied With Applicable Laws and Regulations. *U.S. Treasury OIG*. 2024. URL: https://oig.treasury.gov/system/files/2024-10/OIG-24-025R%2520-%2520TFI%2520Ukraine-Russia%2520Related%2520Sanctions%2520Program%2520Final%2520Rev_.pdf (дата звернення: 25.12.2025).
28. Cyber-Related Sanctions Regulations. *Federal Register*. 2022. URL: <https://www.federalregister.gov/documents/2022/09/06/2022-19138/cyber-related-sanctions-regulations> (дата звернення: 25.12.2025).

References

1. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act of 2017: Public Law 115–44. Washington, DC: U.S. Government Publishing Office, 2017. Retrieved from: <https://www.govinfo.gov>; <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-115publ44/pdf/PLAW-115publ44.pdf> (accessed 17.03.2026).
2. H.R. 3364 – Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. 115th Congress (2017–2018). Congress.gov. Retrieved from: <https://www.congress.gov> (accessed 25.11.2025).
3. United States Code. Title 22 – Foreign Relations and Intercourse. Washington, DC: Office of the Law Revision Counsel. Retrieved from: <https://uscode.house.gov> URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title22/chapter102/subchapter2&edition=prelim> (accessed 17.03.2026).
4. Office of Foreign Assets Control. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA) – Related Sanctions Programs. U.S. Department of the Treasury, 2024. Retrieved from: <https://ofac.treasury.gov> (accessed 25.11.2025).
5. U.S. Department of State. Ukraine- and Russia-Related Sanctions. Washington, DC, 2024. Retrieved from: <https://2021-2025.state.gov> (accessed 25.11.2025).
6. Statements on Signing the Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. *Harvard Law Review*, 131 (2017). Retrieved from: <https://harvardlawreview.org> (accessed 26.11.2025).
7. Foundation for Defense of Democracies. On Crimea and Russia Sanctions Relief: Congress Has Leverage. Washington, DC, 2025. Retrieved from: <https://www.fdd.org> (accessed 26.11.2025).
8. Center for Strategic and International Studies. Russia's Shadow War Against the West. Washington, DC: CSIS, 2025. Retrieved from: <https://www.csis.org> (accessed 26.11.2025).
9. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Understanding Russian Hybrid Warfare and Sanctions Policy. SIPRI Yearbook 2024. Stockholm: SIPRI, 2024. Retrieved from: <https://www.sipri.org> (accessed 26.11.2025).
10. Congressional Research Service. U.S. Sanctions on Russia: Legal Authorities and Related Actions. Washington, DC, 2024. Retrieved from: <https://www.congress.gov/crs-product/R48052> (accessed 25.12.2025).
11. Center for European Policy Analysis (CEPA). European Energy Security Post-Russia. Washington, DC, 2022. Retrieved from: <https://cepa.org> (accessed 26.11.2025).
12. NATO Defense College. Russian Hybrid Warfare: Occasional Paper OP-65. Rome, 2025. Retrieved from: <https://www.ndc.nato.int> (accessed 26.11.2025).
13. Institute of Political and Ethno-National Studies of the NAS of Ukraine. Political Security in Conditions of Hybrid Threats: Monograph. Kyiv: NAS of Ukraine, 2024.
14. Nwador, A. F., Franklin A. S., & Esekumemu V. C. (2023). Sanctions as Tool for Strategic Deterrence: An Assessment of Targeted Sanctions in Russia. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, 27, 544–565. Retrieved from: URL: <https://doi.org/10.47743/jopaf1-2023-27-43>.
15. Institute for the Study of War. Russian Offensive Campaign Assessment (October 6, 2025). Washington, DC, 2025. Retrieved from: <https://understandingwar.org> (accessed 26.11.2025).
16. Congressional Research Service. Ukraine: Background, Conflict with Russia, and U.S. Policy. Washington, DC, 2020. Retrieved from: https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R45008/R45008.11.pdf (accessed 25.12.2025).
17. U.S. Congress. Ukraine Freedom Support Act of 2014: Public Law 113–272. Washington, DC, 2014. Retrieved from: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim%40title22/chapter102/subchapter1&edition=prelim> (accessed 25.12.2025).
18. Kaliukh V. (2022). Aktualni problemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky, obrony ta rozvidky: zarubizhnyi i vitchyzniani dosvid. Osnovy natsionalnoi bezpeky [Current problems of ensuring national security, defense and intelligence: foreign and domestic experience. Fundamentals of national security]: monohrafiia. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K [in Ukrainian].
19. Congressional Research Service. U.S. Sanctions on Russia: Report. Washington, DC, 2018. Retrieved from: https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R45415/R45415.5.pdf (accessed 25.12.2025).
20. Cimiotta, E. (2026). Ukraine Peace Treaty, Territorial Concessions, and International Law. *Journal of Conflict & Security Law*. URL: <https://doi.org/10.1093/jcsl/krag005>; <https://academic.oup.com/jcsl/advance-article/doi/10.1093/jcsl/krag005/8650705>.
21. Romanchuk, O. K. (2025). Are Territorial Gains at Ukraine's Expense Possible? *Universum*. Retrieved from: <https://universum.lviv.ua/news/our-news/09.12.2025/ter-gain-ukr.html> (accessed 25.12.2025).
22. Office of the Historian, U.S. Department of State. The Mukden Incident of 1931 and the Stimson Doctrine. Retrieved from: <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/mukden-incident> (accessed 26.12.2025).

23. Carnegie Endowment for International Peace. (2025). How Easily Could Trump Lift U.S. Sanctions on Russia? Washington, DC. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2025/03/russia-trump-sanctions-lift?lang=en> (accessed 25.12.2025).
24. U.S. Department of the Treasury. OFAC Consolidated Frequently Asked Questions. Retrieved from: <https://ofac.treasury.gov/faqs/all-faqs> (accessed 25.12.2025).
25. Lawfare. (2025). The White House Can't Accept Russia's Annexation of Crimea Without Congress. Retrieved from: <https://www.lawfaremedia.org/article/the-white-house-can-t-accept-russia-s-annexation-of-crimea-without-congress> (accessed 25.12.2025).
26. Geopolitical Monitor. (2025). Trump Could Legitimize Russia's Conquests by Decree – Unless Congress Acts. Retrieved from: <https://www.geopoliticalmonitor.com/trump-could-legitimize-russias-conquests-by-decree-unless-congress-acts> (accessed 25.12.2025).
27. U.S. Treasury Office of Inspector General. (2024). TFI's Ukraine-/Russia-Related Sanctions Program Complied with Applicable Laws and Regulations. Washington, DC. Retrieved from: https://oig.treasury.gov/system/files/2024-10/OIG-24-025R%2520-%2520TFI%2520Ukraine-Russia%2520Related%2520Sanctions%2520Program%2520Final%2520Rev_.pdf (accessed 25.12.2025).
28. Federal Register. (2022). Cyber-Related Sanctions Regulations. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.federalregister.gov/documents/2022/09/06/2022-19138/cyber-related-sanctions-regulations> (accessed 25.12.2025).